CATALÀ

QUADERNS INFORMATIUS

Basílica Sagrada Família

6

Basílica Sagrada Família

Façana del Naixement, claustre i portal del Roser

Com que no va poder acabar el temple, Gaudí va optar per bastir una façana, un tram del claustre i un portal que haurien de servir de model per als qui seguirien la seva obra.

Grup escultòric del Naixement, obra de Jaume Busquets.

Vista de conjunt de la façana del Naixement.

La façana de la joia pel naixement de Jesús

Aquesta és la primera façana que es va construir, i es va fer sota les directrius de Gaudí, que en va controlar tots els detalls, tant els arquitectònics com els ornamentals i simbòlics.

La façana del Naixement, situada a llevant, al carrer de la Marina, correspon al transsepte del temple. Explica el naixement de Jesús, és a dir, l'encarnació del Fill de Déu, i expressa «la il·lusió i el goig de la vida». Per això Gaudí volia que tota la façana fos una exaltació a la creació divina, de tot ésser vivent a la natura. Es va començar a construir en vida de Gaudí, i encara que ell només en va poder veure finalitzat el 1925 el campanar de sant Bernabé (els altres tres, dedicats als apòstols Simó, Judes Tadeu i Maties, es van acabar el 1930), va deixar indicacions precises de com s'havia d'acabar.

Tot i que no es poden segregar les tres façanes del temple perquè els seus continguts s'interrelacionen, de manera que en totes tres trobem elements que al·ludeixen al naixement, la mort i la resurrecció i la glòria de Jesús, aquesta façana és, com s'ha dit, un cant a la joia de la vida i a l'esplendor de la natura. Per aquest motiu és plena de representacions d'animals (petxines, gallines, ocells diversos, ànecs, àguiles, etc.) i d'elements vegetals (roses, ametllers, cirerers, lliris, passioneres, etc.), que celebren i lloen el naixement de Jesús. Per donar el màxim de realisme a les figures d'aquesta façana, les escultures es van emmotllar a partir de models reals, humans i animals. Un cop fet el model de guix, Gaudí el presentava a la façana per veure'n l'aspecte, i si el resultat el complaïa, en feia la reproducció en pedra.

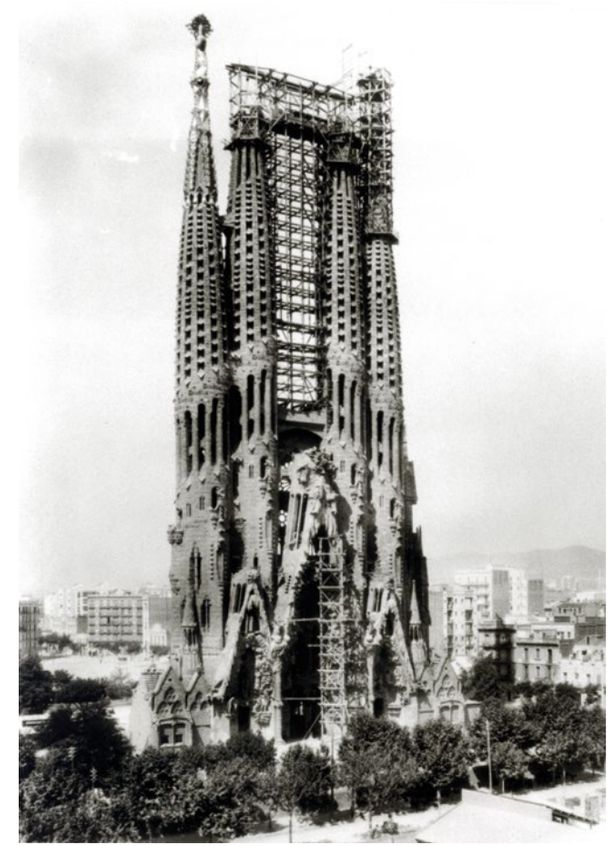

Façana del Naixement amb el campanar de sant Bernabé acabat (1925).

La façana del Naixement expressa «la il·lusió i el goig de la vida». Per això Gaudí volia que fos una exaltació a la creació divina.

Estructura de la façana

L'estructura d'aquesta façana ja ens fa adonar que Gaudí donava un significat a cada element arquitectònic. Entre d'altres, té tres portals, com els tres membres de la Sagrada Família.

Aquesta façana, com totes les del temple, està culminada per quatre campanars de secció horitzontal quadrada en els primers metres, que després passa a ser circular. Entremig d'aquestes torres se situen els tres portals de la façana, emmarcats per estalactites que expressen el fred del temps de Nadal i acabats cadascun amb un pinacle simbòlic: el del portal central, un xiprer; el de la banda mar, una roca de la muntanya de Montserrat, i el de la banda nord, unes espigues eucarístiques amb els símbols de l'ull (Déu tot ho veu) i de la mà (Déu tot ho pot).

Façana del transsepte

Els temes que es desenvolupen a la part inferior de la façana s'articulen al voltant del Nadal i de la infantesa de Jesús. Els tres grans portals estan dedicats, d'esquerra a dreta, a les virtuts teologals de l'Esperança, la Caritat i la Fe. Estan separats per unes columnes a la part superior de les quals hi ha fulles de palmera, i sobre aquestes, un parell d'àngels trompeters que anuncien el naixement de Jesús (referència també als àngels trompeters de l'Apocalipsi), realitzats amb la intervenció de l'escultor Llorenç Matamala i Piñol. Aquestes columnes descansen sobre tortugues. La de l'esquerra és de mar, al cantó marítim, i en aquesta columna trobem el nom de Josep, i és que el portal de l'esquerra, el de l'Esperança, està dedicat a Josep. En canvi, en la columna que separa els portals de la Caritat i la Fe, que reposa sobre una tortuga de terra, al cantó de muntanya, trobem el nom de Maria, que centra el portal de la Fe. Als finestrals dels tres portals hi ha uns rosaris (de deu grans al central, de nou al de muntanya i de set al de mar), amb els medallons dels misteris.

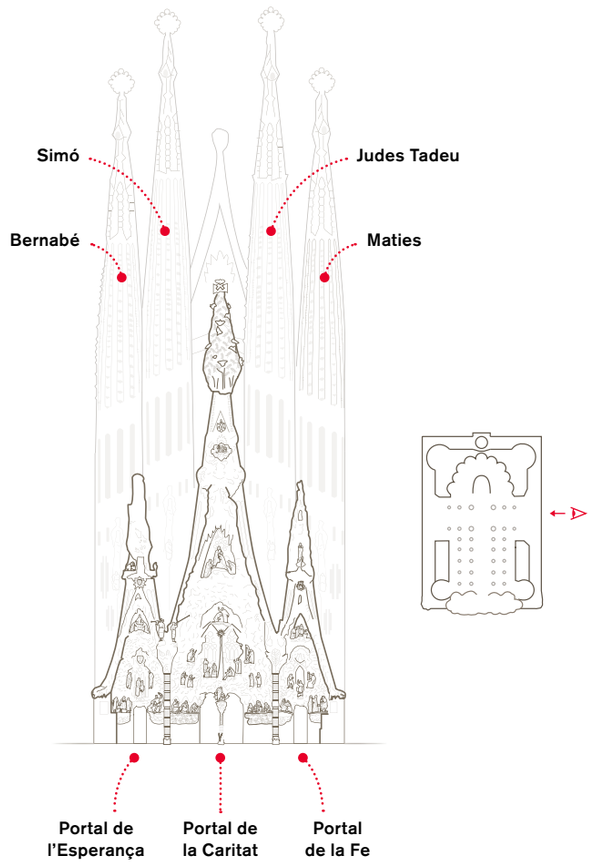

I no podem oblidar tots els elements que en aquesta façana ens recorden que, amb el seu naixement, Jesús va fer possible l'anorreament del pecat, simbolitzat a la columna central amb la serp esclafada per tota la genealogia de Jesús i amb la reixa que s'obre; i també amb les tortugues als peus de les columnes i els camaleons que als extrems de la façana fugen del mal cap avall.

Façanes de les naus laterals

A més del tros de la façana del transsepte del temple, també hem d'esmentar aquí les façanes corresponents a les naus laterals, que estan coronades per sis frontons triangulars per façana (llevant i ponent) en els quals hi ha diverses entrades de llum. Cada frontó acaba amb una cistella amb fruites de trencadís ceràmic fetes per Etsuro Sotoo, que segueixen els models de Gaudí. Les dotze cistelles, que contenen dotze classes de fruites diferents, ordenades segons el curs de l'any (nespres, cireres, prunes, préssecs, peres, pomes, ametlles, figues, caquis, castanyes, taronges i magranes), ens remeten a la Jerusalem celestial, on l'arbre de la vida produeix una collita per a cadascun dels mesos de l'any. Representen els fruits de l'Esperit Sant, les bones obres realitzades amb la seva inspiració.
Trobem també aquest mateix tipus d'acabament (frontó triangular i decoració ceràmica a la part superior) a les façanes de la nau central; en aquest cas, però, el coronament de trencadís fet per Sotoo representa gotims de raïm blanc i negre sobre els quals reposen un calze i espigues de blat amb una hòstia al damunt, com a símbols de l'eucaristia (dels seus dos elements: **el vi i el pa**).

Cistelles amb fruites (dalt) i amb gotims de raïm i espigues de blat (baix), fetes amb trencadís ceràmic per Etsuro Sotoo.

Simbologia de la façana

1 Aspa, creu de tau i colom, Pare, Fill i Esperit Sant.
2 Xiprer, arbre de la vida.
3 Pelicà, símbol de la donació de la vida.
4 Monograma de Jesús.
5 Bernabé.
6 Simó.
7 Judes Tadeu.
8 Maties.
9 Camaleons.

Portal de la Caritat (Jesús)

10 Coronació de Maria.
11 Anunciació a la Verge Maria.
12 Estel de Betlem.
13 Naixement.
14 Genealogia de Jesús.
15 La serp del paradís.
16 Adoració dels Reis d'Orient.
17 Adoració dels pastors.
18 Àngels cantors i àngels músics.

Portal de l'Esperança (Josep)

19 La barca de Sant Josep.
20 Monograma de Maria.
21 Les noces de Maria i Josep.
22 Jesús mostrant un colom ferit a Josep.
23 Sant Joaquim.
24 Santa Anna.
25 Fugida a Egipte.
26 Mort dels Innocents.
27 Tortuga de mar.

Portal de la Fe (Maria)

28 Immaculada Concepció de Maria.
29 Monograma de Josep.
30 Presentació de Jesús al temple.
31 Jesús predicant al temple.
32 Zacaries.
33 Joan Baptista.
34 Josep i Maria al temple.
35 Jesús treballant de fuster.
36 Visita de Maria a Isabel.
37 Tortuga de terra.

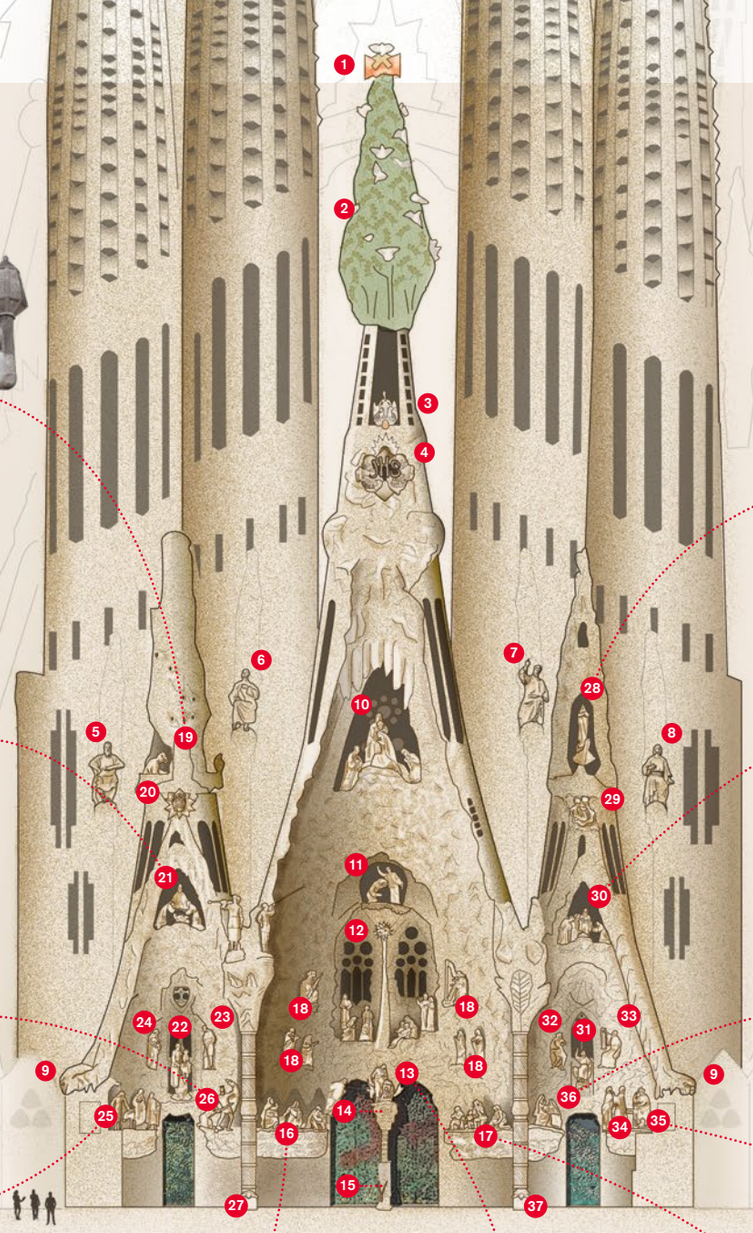

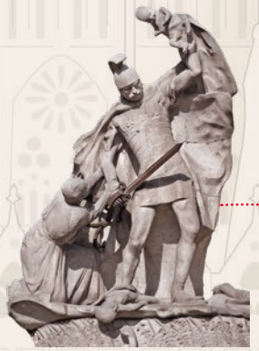

Representació de l'arbre de la vida a la façana del Naixement.

Portal central o de la Caritat

El xiprer (arbre d'acolliment i benvinguda) que corona aquest portal representa l'arbre de la vida i està acabat amb una creu (Crist) en forma de tau, la inicial de la paraula grega *Theus* (Déu), en la qual hi ha sobreposada una aspa, que representa l'abraçada del Pare al Fill, i sobre la tau reposa un colom amb les ales obertes, en al·lusió a l'Esperit Sant. El xiprer, doncs, està rematat per la Santíssima Trinitat (Pare, Fill i Esperit Sant), mentre que en les seves branques descansen uns coloms blancs que troben recer en l'arbre, com a símbol dels homes i les dones salvats per la redempció de Crist i acollits per l'amor de Déu. Sota el xiprer, i repenjades al tronc, hi ha dues escales, la de la virtut i la de la santedat, que simbolitzen les vies que han de seguir els humans per accedir a la divinitat.

Encara una mica més avall, descobrim un ou, símbol de la Pasqua, i per tant de la resurrecció de Jesús, amb una corona, com a mostra del poder del Fill de Déu. També hi ha la figura d'un pelicà que alimenta les seves cries. Jesús es dona com a aliment en el sagrament de l'eucaristia. I per sota d'aquest conjunt, observem el monograma de Jesús, a banda i banda del qual hi ha dos àngels que l'encensen.

Cadascun dels tres portals de la façana del Naixement està dedicat a un dels membres de la Sagrada Família: Jesús, Maria i Josep.

Aquest portal central està dedicat a Jesús, per això només amb un cop d'ull hi veurem diversos conjunts escultòrics que representen escenes de l'origen i el naixement de Jesús, com un gran pessebre. **A dalt de tot, Maria coronada per Jesús** i amb la presència de Josep; a sota, l'Anunciació a la Verge Maria; en un nivell inferior, l'estel de Betlem i, a sota, el conjunt del Naixement, amb Maria, Josep i l'infant Jesús, envoltats del bou i la mula. A la seva esquerra, l'adoració dels Reis d'Orient, i a la dreta, l'adoració dels pastors. I encara distribuïts per la façana, trobem escultures dels àngels cantors i àngels músics que lloen el Naixement, i també tota la natura amb el cant dels ocells. Els grups escultòrics del Naixement i l'Anunciació a la Verge Maria són obra de Jaume Busquets, mentre que les escenes de l'adoració dels pastors i l'adoració dels Reis d'Orient són de Joaquim Ros i Bofarull. El cor d'àngels cantors i àngels músics, destruïts els models de guix durant la Guerra Civil, ha estat realitzat pel japonès Etsuro Sotoo, el mateix escultor que ha realitzat els batents de les portes dels tres portals d'aquesta façana.

Portal de l'Esperança

Com s'ha dit, aquest portal està especialment dedicat a Josep, com a pare de Jesús i protector de l'Església universal, i per això hi és molt present. A sota del penyal de Montserrat hi ha la barca de l'Església conduïda per Sant Josep, que representa el guiatge que Josep fa de l'Església universal, i el monograma de Maria amb la lletra M, una corona i una estrella. De dalt a baix, els diferents grups escultòrics d'aquest portal representen les noces de Maria i Josep, Jesús mostrant un colom ferit a Josep, observats a dreta i esquerra per Sant Joaquim i Santa Anna, respectivament, els avis de Jesús; i una mica més avall, al costat de la porta, veiem a l'esquerra l'escena de la fugida a Egipte i a la dreta, la de la mort dels Innocents.

Portal de la Fe

La Mare de Déu és la protagonista d'aquest portal, per això la trobem de dalt a baix. Les espigues eucarístiques emmarquen una representació de la Immaculada Concepció de Maria amb una llàntia de tres brocs que al·ludeix a la Trinitat. A sota, s'hi veu el monograma de Josep amb una jota i uns lliris. Més avall, representacions de la presentació de Jesús al temple; de Jesús predicant al temple, envoltat de les figures de Zacaries a l'esquerra i Joan Baptista a la dreta, i en un nivell més baix, també a la dreta, Josep i Maria que retroben el fill al temple. Darrere seu hi ha Jesús treballant de fuster, mentre que a l'esquerra hi ha el grup escultòric de la visita de Maria a Isabel.

Les portes de la façana del Naixement

Les portes de la façana del Naixement també responen a allò que Gaudí va preveure: celebrar l'alegria de la vida, a través de la natura.

Les portes estan formades per una estructura resistent interior d'acer inoxidable revestida amb panells de bronze acolorits.

D'esquerra a dreta: portal de l'Esperança, portal de la Caritat i portal de la Fe.

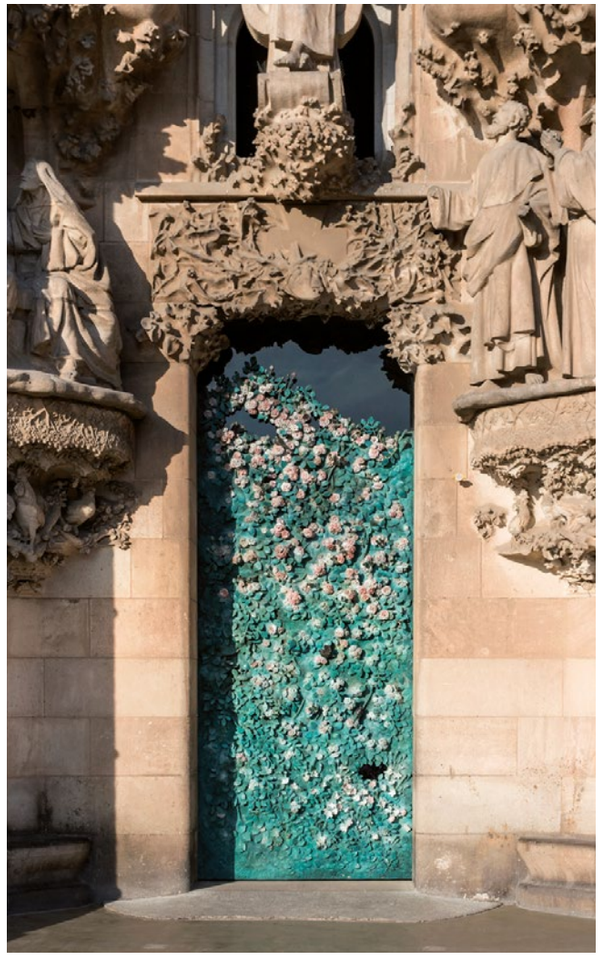

Atès que al projecte de Gaudí l'arquitecte només va indicar els accessos a l'interior del temple per la façana del Naixement, sense precisar com s'havien de resoldre aquests tancaments, l'any 2000 la Fundació Junta Constructora del Temple Expiatori de la Sagrada Família va decidir convocar un concurs restringit per trobar la millor solució amb relació a aquestes portes. El va guanyar Etsuro Sotoo amb una proposta que vol ser fidel a la manera de fer de Gaudí, és a dir, inspirada en la natura.

Com s'ha explicat, la façana del Naixement expressa la joia pel naixement de Jesús i en ella tots els elements de la creació celebren la seva vinguda al món. Per aquest motiu, Sotoo va decidir que els protagonistes de les quatre portes dels tres portals fossin motius vegetals i animals.

Les portes estan formades per una estructura resistent interior d'acer inoxidable revestida amb panells de bronze acolorits. El frontó o tarja fixa superior de les portes combina un element de bronze i un vidre transparent. Totes les portes van ser col·locades entre el 2014 i el 2015.

Detalls de les portes dels portals de la Caritat (dalt), de la Fe (mig) i de l'Esperança (baix).

Portal de la Caritat

Les portes d'aquest portal són les primeres que es van posar. Són dues portes de doble batent en què, sobre un llit d'heura, trobem fulles i flors de carbassa i flors de lliri i diversos insectes com ara escarabats, xinxes, vespes, mosques, llagostes, papallones, centpeus, grills, abelles, marietes, erugues, aranyes, formigues o libèl·lules. Els frontons de les portes d'aquest portal són els únics que tenen unes inscripcions que coronen el treball de bronze i solament es poden llegir des de l'interior del temple. Al de la porta del costat muntanya hi diu: «Deus caritas est», és a dir, «Déu és amor» (Primera Carta de sant Joan 4,8). I al de la porta del costat mar: «Caritas numquam excedit», és a dir, «L'amor mai no acaba» (Primera Carta als Corintis 13,8).
Així mateix, Sotoo va intervenir en la part interior dels batents, i ho va fer amb una representació de les notes musicals de la cançó tradicional de Nadal «El cant dels ocells».

Portal de la Fe

En aquesta porta d'una sola fulla o batent predominen les roses de bardissa, perquè és la porta per la qual precisament s'accedeix al portal del Roser, que dona pas al claustre del mateix nom i que va ser profusament ornamentat amb roses per indicació de Gaudí.

Portal de l'Esperança

Com la del portal de la Fe, aquesta porta és d'una sola fulla, però en aquest cas l'element predominant són les plantes aquàtiques del Nil, els canyissos amb lliris de color violeta i les margarides blanques, elements tots ells que ens remeten a la bellesa i a l'esperança de vida.

El claustre

El claustre, element comú a les esglésies històriques, també és a la Sagrada Família, però no en el lloc habitual. I el seu emplaçament té un perquè.

Tot i que tradicionalment el claustre s'emplaçava a l'exterior de les esglésies o monestirs, adossat a un dels laterals, Gaudí va fer una innovació i el va concebre disposat de manera que envoltés el temple, des de les dues bandes de la façana de la Glòria, travessant les façanes del Naixement i de la Passió i passant per la de l'absis, com una espècie de deambulatori que havia de connectar les diferents capelles i sagristies, i així permetés fer el camí de pregària a Déu, celebrar-hi processons o simplement circular-hi o accedir a les capelles sense haver de sortir a l'exterior ni creuar les naus del temple. El va dotar de grans obertures per facilitar l'accés de la llum i en va coronar la part superior amb uns frontons ogivals formats per un conjunt d'òculs. Amb aquesta solució, a més, podia aïllar l'interior del temple dels sorolls del carrer i alhora connectar la Sagrada Família amb la vida de la ciutat, amb les seves angoixes i esperances.
En el punt on el claustre coincideix amb les portes del temple de les façanes del Naixement i la Passió, Gaudí hi va situar uns portals a través dels quals es pot accedir al claustre, que l'arquitecte pensava dedicar a la Mare de Déu en diverses advocacions: el de Montserrat i el del Roser, a la del Naixement, i el de la Mercè i el dels Dolors, a la de la Passió, perquè de fet la referència essencial del claustre de la Sagrada Família és Maria, que vetlla pel nou paradís, la nova Jerusalem, presidida per l'arbre de la vida.

Dibuixos comparatius entre el Monestir de Pedralbes (segle XIV) i l'església i el claustre de la Sagrada Família, en què es percep la diferència de l'emplaçament del claustre.

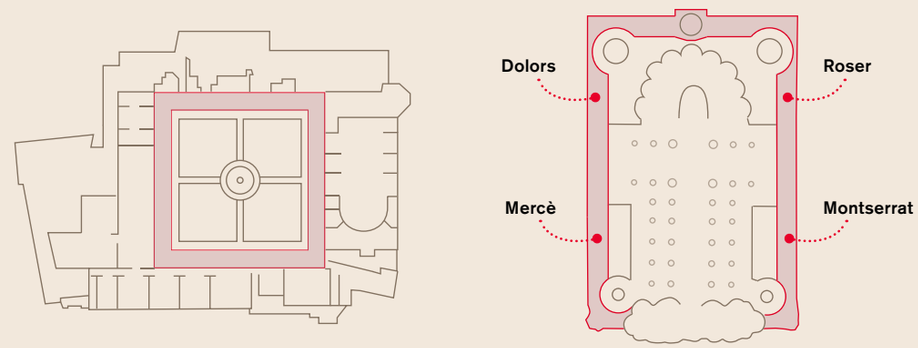

Monestir de Pedralbes **Sagrada Família**

El claustre del Roser com a model
Tot i que Gaudí, de tots els portals, només va poder construir el del Roser, els arquitectes que han seguit bastint el temple des de després de la guerra han continuat treballant segons el projecte de Gaudí, és a dir, resolent les tramades del claustre de la façana de ponent amb l'aplicació de les noves formes geomètriques que havia formulat en models de guix l'arquitecte del Baix Camp en els últims anys de la seva vida, els quals combinen els hiperboloides amb els paraboloides.

El **claustre de Montserrat**, situat a la banda sud de la façana del Naixement, com el de la Mercè, a la façana de la Passió, s'ha adequat perquè s'usi per a actes eclesials, catequètics, educatius i divulgatius. Mentre que el **claustre dels Dolors**, a la banda nord de la façana de la Passió acull el Camí de la litúrgia.

Portal del Roser

Situat a la part nord de la façana del Naixement, Gaudí el va dissenyar completament per tal que quedés com a model per als seus successors, amb el portal d'entrada i la llanterna que el cobreix i el sostre amb voltes d'aresta gòtica. Per l'interior, la bella llanterna se suporta amb vuit columnes salomòniques, totes diferents. Va confiar les escultures d'aquest portal a Llorenç Matamala i Piñol, que va realitzar la imatge central de la Mare de Déu del Roser amb el nen Jesús, que està flanquejada per sant Domènec i santa Caterina. També va esculpir els patriarques i reis: Isaac, Jacob, David i Salomó, que es van situar als costats del portal, i representacions dels pecats de la violència i de l'avarícia, i de la devoció a la Mare de Déu. Els conjunts escultòrics estan flanquejats per una gran quantitat de roses i de rosers. Moltes de les escultures d'aquest portal, que es va acabar de construir el 1899, van ser malmeses a causa de la guerra i reconstruïdes posteriorment per Etsuro Sotoo.

La Mare de Déu del Roser amb el nen Jesús és la imatge central del portal.

Detall del portal del Roser.

Glossari

Arbre de la vida És un dels arbres del paradís, juntament amb el de la ciència o del bé i del mal. Simbòlicament, estableix la unió entre el cel i la terra, les seves arrels arriben a l'infern, i les seves branques, al cel.

Busquets, Jaume (Girona, 1904–Barcelona, 1968) Tot i que es va iniciar en el dibuix, va conrear totes les tècniques artístiques amb gran coneixement. Seguint el consell d'Antoni Gaudí, es va decantar cap a l'art religiós. Va ser el primer director de l'Escola Massana de Barcelona.

Camí de la litúrgia Exposició permanent ubicada al tram dedicat a la Mare de Déu dels Dolors del claustre de la Basílica. S'hi presenta una selecció d'objectes litúrgics dissenyats per Gaudí.

Caritat Virtut teologal que consisteix a estimar Déu sobre totes les coses, i a si mateix i els altres per l'amor de Déu.

Claustre Passatge cobert, normalment quadrat, d'una o dues plantes, amb un mur a una banda i un porticat o una columnata a l'altra, que volta un pati, un jardí, etc., i que uneix les diferents dependències de l'edifici on es troba, normalment monestirs, catedrals, universitats i similars.

Encarnació És la unió de la naturalesa divina del Fill de Déu amb la naturalesa humana en la persona de Jesucrist.

Emmotllament Tècnica escultòrica consistent a donar la forma desitjada a una matèria pastosa o líquida per mitjà d'un motlle. En el text, es refereix a obtenir el negatiu d'una persona o animal amb un enguixat, que s'obté situant al damunt del cos teles amb guix i aigua.

Esperança Virtut teologal per la qual el creient cristià confia rebre de Déu la vida eterna i l'ajut per arribar-hi.

Fe Virtut teologal per la qual hom creu en les veritats revelades per Déu.

Matamala i Piñol, Llorenç (Barcelona, 1856–1925) Amic de joventut i col·laborador d'Antoni Gaudí, va esdevenir l'ajudant essencial en l'obra de la Sagrada Família, on era cap de l'equip d'escultors i modelistes.

Ros i Bofarull, Joaquim (Barcelona, 1906–1991) Escultor noucentista, deixeble de Francesc d'Assís Galí i de Pau Gargallo.

Sotoo, Etsuro (Fukuoka, 1953) Escultor japonès que des del 1978 col·labora amb la Sagrada Família.

© obra arquitectònica: Fundació Junta Constructora del Temple Expiatori de la Sagrada Família.
© textos: Daniel Giralt-Miracle (autor) © Fundació Junta Constructora del Temple Expiatori de la Sagrada Família.
© fotografies: Pep Daudé (autor) © Fundació Junta Constructora del Temple Expiatori de la Sagrada Família.
© il·lustracions: Rocío Márquez (autor) © Fundació Junta Constructora del Temple Expiatori de la Sagrada Família.

Edició 10/2026

1 Sentit de la Sagrada Família
2 Breu història de la construcció del temple
3 Gaudí i els seus continuadors. L'obrador
4 L'arquitectura de la Sagrada Família
5 La cripta, la façana de l'absis i la capella de l'Assumpta
6 Façana del Naixement, claustre i portal del Roser
7 Façana de la Passió, claustre i sagristia
8 Façana de la Glòria, Baptisteri i capella de la Penitència i del Sagrament
9 L'interior de la Basílica
10 Campanars, cimboris i sagristies